

Zdroj: BRASIL DE SOUZA, Elias, 2019. *The Book of Daniel Bible Book Shelf 1Q 2020* (Kindle Locations 910-1072). Pacific Press Publishing Association. Kindle Edition. ISBN 9780816365159

Překlad: Lukáš Hora

Pokud není uvedeno jinak, biblické texty jsou převzaty z Českého studijního překladu

Kapitola 6 – Od domýšlivosti ke zkáze

Da 5 popisuje události, které se odehrály v roce 539 př. Kr., když Médo-Perská armáda obsadila Babylon. I když Médo-Perské armády byly za zdmí Babylonu, Belšasar si nevěšmal nebezpečí a uspořádal hostinu pro tisíc svých šlechticů. Když slavnost přešla do nezřízeného pití alkoholu, král se svými hosty znesvětili nádoby z jeruzalémského chrámu, když je používali jako nádoby k pití alkoholu při uctívání svých vyrobených bohů. Uprostřed nezřízené oslavy začala psát ruka na stěnu paláce a oznámila soud. Belšasar byl té noci zabit, a království se proměnilo v Médsko-Perskou říši. Tato kapitola ukazuje Belšasarovu pošetilost, vychloubačnou namyšlenost a znovu opakuje jeden ze základních teologických bodů celé knihy Daniel: Bůh je ten, kdo nastoluje a odstraňuje krále.

Hostina a poselství

Ve starověkém světě se obvykle pořádaly velké hostiny, ale neobvyklým prvkem tohoto příběhu je důvod k tak rozsáhlé oslavě. Když vezmeme v úvahu, že Babylon byl obležen Médsko-Perskou armádou, budeme přemýšlet, co vedlo krále k tomu, že uspořádal hostinu za tak nevhodných a nebezpečných okolností. Bylo vytvořeno několik předpokladů o jeho motivaci. Hostina mohla být oslavou Nového roku, svátku měsíce boha Sína. Mohlo jít o korunovační slavnost samotného Belšasara, kvůli porážce jeho otce v předchozím vojenském tažení. Mohlo jít o strategii k podpoření nálady svého lidu, kvůli nepříznivým okolnostem, nebo jednoduše ve snaze plně prožít poslední hodiny, když nebylo možné utéct před nepřítelem.¹ Ať už byla motivace k hostině jakákoliv, ukazuje nám to pošetilého a namyšleného vládce, který nebyl schopen porozumět skutečnosti a jednat podle ní.

Král projevil vrcholnou namyšlenost, když přikázal přinést nádoby z jeruzalémského chrámu na hostinu, aby sloužily jako nádoby k pití alkoholu. Nebúkadnesar přinesl nádoby z Jeruzalému a umístil je do chrámu svých bohů, tím projevil určitou míru úcty vůči posvátným předmětům. Nicméně Belšasar odmítl nejzákladnější principy slušného chování starověkého blízkého východu, kde znesvěcení „kultovních nádob bylo pohoršující dokonce i z hlediska pohanských zásad“². A pokud by pití vína z nádob nebylo dostatečně pobuřující, účastníci oslavy při tom také uctívali své bohy. Při tomto rouhačském používání chrámových nádob se pravděpodobně chtěli vysmívat židovskému Bohu a ukázat nadřazenost babylonských bohů.

V tomto bodě je důležité zdůraznit důležitost chrámových nádob. Někdo se může domnívat, že kvůli zániku chrámu nádoby umístěné v Babylonu ztratili své postavení posvátných předmětů. Nicméně je nutné poznamenat, že chrámové nádoby byly metonymické předměty, které představovaly chrám a exilní komunitě připomínali jejich spojitost s chrámem a domovskou vlastí. Když se vyhnanci vrátili do své země, přinesli s sebou chrámové nádoby, které Nebúkadnesar odnesl z Babylonu (Ezd 1,7-10; srov. Ezd 5,13-15; 6,5).³ Takže Belšasarovo znesvěcení těchto nádob bylo považované za strašný hřích a jako čin otevřeného odporu vůči Bohu Izraele.

¹ Tremper Longman III, *Daniel*, NIV Application Commentary (Grand Rapids, MI: Zondervan, 1999), 136.

² John J. Collins, *Daniel: A Commentary on the Book of Daniel*, Hermeneia (Minneapolis, MN: Fortress, 1994), 245.

³ Isaac Kalimi and James D. Purvis, “King Jehoiachin and the Vessels of the Lord’s House in Biblical Literature,” *Catholic Biblical Quarterly* 56, no. 3 (July 1994): 449–457.

Dalším bodem, který stojí za zmínku, je, když účastníci zábavy pili ze svatých nádob chválili zlaté, stříbrné, bronzové, železné dřevěné a kamenné bohy (Da 5,4). Paradoxně, pošetile věřili bohům, kteří byli pouze z kovu, dřeva, nebo kamene a neměli žádnou moc jednat nebo je zachránit. Také je pravděpodobně podstatné, že pořadí a typ materiálů je stejný s výjimkou dřeva jako v Nebúkadnesarovém snu o soše v Da 2. Takové spojení může naznačovat, že tyto bohy čeká stejný osud jako sochu, kterou rozdrtil příchod Božího věčného království (Da 2,35.44.45).

Ale Bůh nezůstane netečný k morální nezřízenosti, zkaženému uctívání a ke znesvěcení chrámových nádob. Takové jednání vnímá jako útok proti sobě. Když byla oslava v plném proudu a král se svými hosty chválili bezcenné bohy, nadpřirozené prsty začaly psát na stěnu paláce tajuplné poselství. Na jiných místech v Písmu se objevují Boží prsty, aby vysvobodili Boží lid (Ex 8,15), psali deset přikázání (Ex 31,18; srov. Dt 9,10) a zapojili se do stvořitelství (Ž 8,4). Nicméně na hostině Belšasara Boží prsty přivedli soud na arogantního krále a jeho království.⁴ „Bůh, který tvoří, odhaluje tajemství a zachraňuje, také soudí.“⁵

Když král přemýšlel o ruce bez těla, která psala na zdi, byl vyděšený, biblický příběh říká: „klouby jeho kyčlí ochably a rozklepala se mu kolena“ (Da 5,6 JB). Takový jazyk naznačuje, že krále ovládla panika, a existují domněnky, že král ztratil kontrolu nad funkcemi svého těla.⁶ Zneužil chrámové nádoby a manipuloval davem, ale když se objevil zlověstný nápis na zdi, byl naprosto bezmocný. Opíral se o své kouzelníky, ale ti mu nedokázali vysvětlit význam nadpřirozeného nápisu. Královna přišla do paláce kvůli rozruchu a připomněla králi někoho, kdo mohl vyložit nápis na stěně – konkrétně Daniela, služebníka jeho otce Nebúkadnesara. V souvislosti s tím se podíváme na dva body. Zaprvé, královna mohla být královna matka Nitocris, Herodotus o ni píše jako o manželce Nabonida a dceři Nebúkadnesara.⁷ Očividně jedná s Belšasarem s určitou autoritou nad ním. Královna matka hrála důležitou roli v mnoha starověkých kulturách blízkého východu (srov. 1Kr 15,13; Jr 13,18).

Také bychom si měli všimnout, že i když je Belšasar zmíněn jako syn Nebúkadnesara (Da 5,2), byl prvorozeným synem Nabonida, který byl jeho spoluvládce. Proto zmínku o Nebúkadnesarovi jako jeho „otci“ musíme vnímat v kontextu starověkého blízkého východu, kde pojmy „otec/syn“ mohou odkazovat ke vzdáleným předkům nebo potomkům nebo k předchůdcům a nástupcům bez příbuzenského vztahu. Navíc spojení otec a syn získává svůj význam v průběhu příběhu, protože se ukazuje, že syn se nepoučil ze zkušenosti svého otce. Navíc, Nebúkadnesar představuje počátek exilu, ale Belšasar předznamenává jeho konec a zánik babylonské říše. I když v Babylonu vládlo několik králů, Daniel se zaměřuje jen na prvního a posledního, přitahuje pozornost ke srovnání se čtvrtou kapitolou a nepřímo poukazuje na sedmdesát let judského vyhnanství.⁸ (Níže v tabulce je uveden seznam vládců babylonské říše a jejich předpokládaný vztah s Nebúkadnesarem).

⁴ Longman, *Daniel*, 138.

⁵ Wendy L. Widder, *Daniel*, Story of God Bible Commentary (Grand Rapids, MI: Zondervan, 2016), 117.

⁶ Al Wolters, “Untying the King’s Knots: Physiology and Wordplay in Daniel 5,” *Journal of Biblical Literature* 110, no. 1 (Spring 1991): 117–122.

⁷ Allen C. Myers, ed., *The Eerdmans Bible Dictionary* (Grand Rapids, MI: Eerdmans, 1987), 135.

⁸ Ronald W. Pierce, *Daniel*, Teach the Text Commentary Series (Grand Rapids, MI: Baker Books, 2015), 86.

Vládci v babylonské říši a jejich předpokládaný vztah s Nebúkadnesarem

Nebúkadnesar (605-562)	Starý zákon ho zmiňuje 91× (Většinou Jr 21-52 kap.; Da 1-5 kap.)
Amel-Marduk [Evíl-merodak; ČSP] (562-560)	Syn (2Kr 25,27; Jr 52,31)
Neriglissar [Nergal-sareser; ČSP] (560-556)	Pravděpodobně zeť; manželka není známá (Jr 39,3.13)
Labaši-Marduk (556)	(Pravděpodobně vlastní vnuk (není o něm biblická zmínka); zavražděn jako mladý chlapec
Nabonidus (556-539)	Pravděpodobně zeť přes dceru Nictoris (není o něm biblická zmínka)
Belšasar (550-539)	Pravděpodobně vlastní vnuk (Da 5; 7; 8 kap.); také syn a spoluvládce Nabonida

Když se zamyslíme nad zkušeností Belšasara, můžeme z ní vyvodit některé závěry. Například, zdá se, že znesvěcení toho, co patří Bohu je přímým útokem na jeho autoritu. To nám připomíná, jak bychom měli jednat s určitými věcmi, které mu patří, jako jsou naše prostředky, desátky dary, těla a city. Bůh si nárokuje autoritu nad všemi těmito věcmi a my bychom s nimi měli zacházet jako s posvátnými nádobami. Z příběhu se také dozvídáme, že Bůh občas jedná dramatickým způsobem, aby porazil lidskou pýchu. Bohatství a moc mohou produkovat falešný pocit bezpečí, ale vypaří se v přítomnosti Božího soudu.

Zapomenutý vykladač a soud

Pohanský král řekl Danielovi pozoruhodná slova: „Ty jsi ten Daniel ze synů judských vysídlenců, které přivedl král, můj otec, z Judska?“ (Da 5,13). Takové povýšenecké jednání zavání předsudky nebo rasismem. Toto nastavení mysli vedlo Belšasara k tomu, aby „zapomněl“, že zajatec z Judska sloužil jako jeden z nejvyšších úředníků v Babylonu a byl blízkým rádčem Nebúkadnesara. Pýcha, rasismus a antisemitismus se objevují vždy když lidé zapomenou, že jsme byli všichni stvoření k Božímu obrazu a podobě. Ve skutečnosti všichni jsme bratři a sestry, jejichž národnost je lidství.

Dále, Daniel odmítá odměnu za své služby, protože tak velká odměna mohla být vnímaná jako tlak k oznámení pozitivního výkladu. Navíc odměna by mu byla k ničemu z pohledu blížící se porážky krále. Kupodivu po oznámení výkladu Daniel přijímá odměnu, protože v tomto bodě nepříznivý výklad nepřinese žádné podezření o nevhodných úmyslech.⁹ Belšasar nabídl Danieli třetí místo v království, protože Belšasar byl spoluvládce s Nabonidem; proto třetí v pořadí bylo nejvyšší nabídkou, kterou mu král mohl dát.

Ale předtím, než Daniel začne vykládat, přednese dlouhý úvod, kde připomene králi jeho vlastní rodinnou historii. Prorok popisuje, jak Bůh poskytl Nebúkadnesarovi bohatství a moc. Ale on se stal tak namyšleným a despotickým, že ho Bůh odstranil z trůnu, aby svrhl jeho pýchu. Poté Daniel vysvětluje, že Nebúkadnesar činil pokání, uznal Boží svrchovanost a znovu se vrátil na trůn. Nakonec prorok obžaluje Belšasara, ujasní, že král nemá žádnou výmluvu, protože se nepoučil ze zkušenosti Nebúkadnesara. Bešasarovi hříchy jsou: nedostatek pokory, pýcha, povyšování se proti Bohu, znesvěcení chrámových nádob, modlářství a neoslavování Boha. V tomto bodě se zdá být zřejmé, že hříchy krále nějak souvisí s rukopisem na stěně, který měl Daniel vyložit.

Musíme zmínit, že souhlásková aramejská slova na zdi lze vokalizovat buď jako podstatná jména, která označují váhové jednotky, nebo jako pasivní participia. Daniel čte slova jako pasivní participia: *Mene* (mina [jednotka, pozn. překladatel] nebo sečetl), *tekel* (šekel, nebo zvážen), *ufarsín* (množné číslo od

⁹ Pierce, *Daniel*, 93.

slova *peres*, polovina miny, nebo rozpůleno). Sám Daniel řekl: „Toto je výklad toho slova: MeNé — *sečetl* Bůh tvé kralování a ukončil je. TeKéL — byl jsi *zvážen* na vahách a shledán jsi byl nedostatečným. PeRÉS — *rozpůleno* bylo tvé království a bylo dáno Médům a Peršanům.“ (v. 26-28; zdůraznění doplněno).

Žádný z Bohů, kteří byli velebeni a uctíváni na hostině nemohl zasáhnout a vyřešit zlověstné tajemství. Paradoxně, Bůh, kterým Belšasar opovrhoval a jehož nádoby znesvětil, zajistil řešení skrze jednoho králem přehlíženého vyhnance. Jinými slovy, Bůh, kterého považovali za bezmocného projevil svou moc, zatímco bohové vyrobený lidskýma rukama ukázali, že jsou bezcenní.¹⁰

Závěr příběhu ukazuje, že Danielův výklad se potvrdil ještě té noci. Babylonští vůdci byli opilí, když Médo-Peršané tajně odklonili tok řeky Eufrat a do města vstoupili korytem řeky pod hradbami. Na základě rozkazu Daria Médského, který byl pravděpodobně Kýrův generál, přemohli Babyloňany a zabili Belšasara. Takže říše, která dobyla Judsko je také dobyta.

Kupodivu Darios je jedinou osobou, u které kniha Daniel uvádí věk (62 let), což naznačuje, že se narodil kolem roku 601 př. Kr. na vrcholu moci Babylona, a krátce poté, co byl Daniel odveden do Babylona 605 př. Kr. Z toho vyplývá, že na počátku zajetí Izraelců už Bůh pracoval na ukončení vyhnanství, jak oznámil skrze proroky (Iz 44,24-45,8; Jr 25,11.12; Ez 34,11-16).¹¹

V tomto bodě si zaslouží zvážení některé významné teologické pohledy. Zprv, měli bychom si všimnout výrazu „duch svatých bohů“, kterého královna rozpoznala u Daniela (Da 5,11). I když možná tuto frázi použila v pohanském slova smyslu, tato fráze vyjadřuje pravdu, že Duch Svatý posiloval Danielův život a jeho službu v Babylonu. Takže Danielův „neobyčejný duch a poznání i jasnozřivost vykládající sny a záhadné výroky a rozplétající obtíže“ byl darem Ducha Svatého (v. 12). Dobrou zprávou je, Bůh zaslíbil, že každému dá Ducha Svatého ve velkém množství. Nezlepšuje pouze naše přirozené dary a schopnosti, ale také nás zmocňuje nadpřirozenými dary podle svého plánu s našimi životy.

Zadruhé, ale neméně důležité je, že Bůh od nás chce, abychom se poučili z minulých chyb ostatních. Když slyšíme, jak s nimi jednal, můžeme se poučit z jejich úspěchů, selhání a výzev.¹² Jeden filozof vyjádřil: „Ti, kdo si nemohou pamatovat minulost, jsou odsouzeni k tomu, aby ji opakovali“¹³. Přesně v této oblasti Belšasar selhal. Kdyby věnoval pozornost zkušenosti Nebúkadnesara, mohl by lépe pochopit Boží charakter a jak mu sloužit. Kromě toho, „čím větší máme obdaření a poznání Božích cest z minulosti, tím větší je naše zodpovědnost v přítomnosti“¹⁴. Čím více přemýšlíme o tom, jak vedl naše předky ve víře, tím více budeme důvěřovat Hospodinu a dívat se s nadějí do budoucna. Ellen Whiteová výstižně napsala: „Nemáme se čeho bát ohledně budoucnosti, kromě toho, že bychom zapomněli, jak nás Hospodin vedl a na to, jak nás učil v minulosti. Nyní jsme silným lidem, pokud vložíme svou důvěru v Hospodina; protože máme velké pravdy Božího slova. Za vše můžeme být vděční.“¹⁵

Zatřetí, Boží svrchovanost, která se projevuje skrze soud je jedním z nejdůležitějších teologických bodů, pokud není teologickým jádrem knihy. Tato kapitola ukazuje, jak Bůh soudil Belšasara a převedl moc Babylona Médo-Persii a vede nás k otázce, jakou změnu způsobuje Boží svrchovanost v našich

¹⁰ John E. Goldingay, *Daniel*, Word Biblical Commentary, vol. 30 (Dallas: Word, 1998), 113.

¹¹ Andrew E. Steinmann, *Daniel*, Concordia Commentary (Saint Louis, MO: Concordia Pub., 2008), 288.

¹² Pierce, *Daniel*, 99.

¹³ George Santayana, *The Life of Reason; or, The Phases of Human Progress: Reason in Religion*, vol. 3, bk. 3 of The Works of George Santayana, ed. Marianne S. Wokeck and Martin A. Coleman (Cambridge, MA: MIT Press, 2011), 172.

¹⁴ Pierce, *Daniel*, 99.

¹⁵ Ellen G. White, *Selected Messages*, vol. 3 (Washington, DC: Review and Herald®, 1980), 162.

životech? Z jedné strany, přesvědčení, že Bůh je svrchovaný, by nás mělo osvobodit od stresu napravit svět. Pokud se cítíme přetížení myšlenkou, že úspěch, nebo přežití našich sborů, rodin, společnosti, pracovišť závisí na nás, Bible nás učí, že vše v konečném důsledku závisí na Bohu a on nám umožňuje, abychom mu předali svá břemena. Z druhé strany, nás Boží svrchovanost neomlouvá z odpovědnosti, protože jeho svrchovanost ponechává prostor lidské svobodě. Proto nás Bůh ve své svrchovanosti může a uschopňuje nás ke smysluplné práci a výsledkům.

Je moudré uznat a přijmout Boží svrchovanost, jak uvidíme na životě pozdějšího vládce.

„Existuje zpráva, že Napoleon na vrcholu své kariéry někomu cynicky odpověděl, když se ho zeptal, zda byl Bůh na straně Francie: ‚Bůh je na té straně, která má větší dělostřelectvo‘. Potom následovala bitva u Waterloo, kde Napoleon prohrál bitvu a přišel o svou říši. V pozdějších letech ve vyhnanství na ostrově svaté Heleny potrestaný a pokořený Napoleon citoval slova Tomáše Kempenského: ‚Člověk plánuje, ale Bůh určuje směr‘. Toto je lekce, se kterou nás všechny konfrontují dějiny. Navzdory člověku je Bůh schopen konat svou svrchovanou vůli.¹⁶

Závěr

Babylon evokuje Babel – svého starověkého předchůdce (Gn 11). Oba jsou ikony lidské namyšlenosti, oba se snažili zamlžit hranici mezi nebem a zemí. A v obou příbězích zmatení jazyku předznamenávalo konec jejich plánů. Ale zánik babylonské říše nepředstavuje konec ducha „Babylonu“. Ideologie Babylonu se znovu objevuje v Da 11 a plně v knize zjevení. Samozřejmě Belšasarovo znesvěcení chrámových nádob bylo pouze stínem útoku duchovního Babylonu na pravou bohoslužbu a Boží nebeskou svatyni. Ale jako jeho historický protějšek bude Babylon doby konce nakonec odstraněn Božím věčným královstvím (Zj 14,8; 16,19; 17,5; 18,2.10.21).

¹⁶ Michael P. Green, ed., *Illustrations for Biblical Preaching* (Grand Rapids, MI: Baker, 1989).